

การจัดการพื้นที่อ่างสิทธิ์กับเขื่อนทางทะเลไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบ MOU44 แนวทางการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลผ่านการทูตและความมั่นคงทางทะเล

โดย ร้อยตรี อเนชา เผ่าพานิชย์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การจัดการพื้นที่อ่างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ภายใต้กรอบบันทึกความเข้าใจ MOU44 โดยเน้นการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลผ่านการใช้กลยุทธ์การทูตเชิงป้องกันและการเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเล การวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์เอกสารและกรณีศึกษา พบว่าการทูตเชิงป้องกันสามารถลดความขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่การบริหารจัดการรวมถึงการใช้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) และกองทัพเรือมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทะเล นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาร่วมภายใต้ MOU44 ยังช่วยสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนและลดความตึงเครียด

ในภูมิภาค ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการการทูต ความมั่นคง และการพัฒนาทางทะเลสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างไทย-กัมพูชาและสนับสนุนความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้

คำสำคัญ: พื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อน, การทูตเชิงป้องกัน, ความมั่นคงทางทะเล, MOU44, ไทย-กัมพูชา, พัฒนาร่วม

Abstract

This study aims to analyze the management of overlapping maritime claims between Thailand and Cambodia under the framework of the Memorandum of Understanding MOU44, focusing on safeguarding national maritime interests through preventive diplomacy and maritime security enhancement strategies. Employing qualitative research through document analysis and case studies, the findings reveal that preventive diplomacy effectively mitigates conflicts and fosters bilateral cooperation. Key maritime security roles are played by agencies such as the Office of the National Maritime Security Coordination Center and the Royal Thai Navy. Furthermore, joint development initiatives under MOU44 facilitate sustainable resource utilization and reduce regional tensions. The study highlights that integration of diplomacy, security, and maritime development strengthens the stable relationship between Thailand and Cambodia and supports regional security in Southeast Asia.

Keywords: overlapping claims, preventive diplomacy, maritime security, MOU44, Thailand-Cambodia, joint development

บทนำ

กระแสความรักชาติ หวงแหวนแผ่นดินและพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติ เริ่มมีกระแสตั้งแต่ความตื่นตัวทางการเมืองของพลเมืองของประเทศไทย ตั้งแต่ความเป็นประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งและมีการเมืองภายใต้ผู้นำเงา ของรัฐไทย ในปี ๒๕๖๗ และกระแสความเป็นไปของโลกเต็มไปด้วยความ ผันผวนเมื่อสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ มีความ ไม่แน่นอนทั้งนี้ ค่ายอดนิยมในวงการการวิเคราะห์ศึกษาสภาพการณ์โลก เรียกว่า VUCA World ที่มีความอ่อนไหวเปราะบาง (Volatile) ความผันผวน ไม่แน่นอน (Uncertain) ความซับซ้อน (Complex) และกำกวม (Ambiguous) ซึ่งมีอยู่อย่างต่อเนื่องและเป็นพลวัตของสภาพการณ์ของโลก (โสภณ ศิริงาม, พลตรี, ๒๕๖๔, หน้า) ภายใต้กระบวนทัศน์ของความมั่นคงแห่งชาติ ผลประโยชน์ ของชาติทางทะเล (National Interest) เป็นวิธีการ (Ways) และอำนาจ ของชาติ (National Power) เป็นเครื่องมือ (Means) ซึ่งเป็นเป้าหมาย สูงสุด (Ends) ของความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) ด้วยความ มุ่งหมายประสงค์แห่งชาติกำหนดผลประโยชน์ของชาติ ภายใต้วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ชาติซึ่งเป็นทิศทางการกำหนดทิศทางการทำงานและ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประเทศไทยมีพื้นที่ทางทะเลกว่า ๓๒๓,๔๘๘ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ทางทะเลที่มีสองด้านทั้งอ่าวไทยและทะเลอันดามัน มีพื้นที่ที่ติดต่อกับทะเลจีนใต้ ช่องแคบมะละกา และอ่าวตังเกี๋ย ซึ่งทั้งสองด้าน นั้นมีพื้นที่ต่อกับมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิกซึ่งเป็นเส้นทาง การเดินเรือที่สำคัญของประเทศและกิจการทางด้านพาณิชย์นาวี ในอ่าวไทย มีทรัพยากรและสิ่งแวดลอมที่สำคัญอันเป็นผลประโยชน์ของชาติทั้งที่เป็น ของชาติไทยเองโดยประจักษ์ และมีทั้งพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนระหว่างเพื่อนบ้าน ที่มีความสัมพันธ์ อันติมาอย่างช้านาน (อจฉล, สำนักงานสภาความมั่นคง แห่งชาติ., ทะเลและมหาสมุทรและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล., ๒๕๕๔, หน้า๑๒)

บทความนี้มุ่งเน้นการสำรวจบทบาทของการทูตในการจัดการข้อพิพาทพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทยและกัมพูชา โดยเน้นกรอบความร่วมมือภายใต้ MOU44 ที่ลงนามในปี พ.ศ.๒๕๔๔ การศึกษาดำเนินไปภายใต้บริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องทั้งในมิติด้านความมั่นคงทางพลังงานและด้านอธิปไตยของรัฐในการวิเคราะห์ ได้อาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษารายงานนโยบายเอกสารทางวิชาการบทวิเคราะห์และแถลงการณ์อย่างเป็นทางการที่เกี่ยวข้องเพื่อสะท้อนมุมมองต่อความเป็นไปได้และอุปสรรคของการดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าว ข้อมูลทั้งหมดนำมาวิเคราะห์ด้วยกรอบแนวคิดด้านความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศร่วมสมัย และเครื่องมือทางยุทธศาสตร์ เช่น SWOT และ DIME เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงและการต่างประเทศ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

กรณีพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนระหว่างไทย กับประเทศกัมพูชา เป็นประเด็นในเชิงยุทธศาสตร์การรักษาผลประโยชน์ของชาติที่สำคัญด้วยมีแหล่งพลังงานและแก๊สที่สำคัญอยู่ในพื้นที่ทับซ้อนและยังขาดความต่อเนื่องในการเจรจาในประเด็นการพัฒนาพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนร่วมกันอย่างมีสมดุลและกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้กรอบบันทึกการตกลงความเข้าใจ MOU44 ซึ่งเป็นข้อตกลงเจรจาความร่วมมือทางทะเลต้องดำเนินการโดยใช้แนวทางการทูตที่สร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืน เพื่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติทั้งในด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ โดยควรเสริมสร้างความโปร่งใส ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ลดความขัดแย้งกับกัมพูชา และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางทะเลให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล เพื่อให้เกิดความมั่นคงและการพัฒนาที่เป็นธรรมชาติที่ยั่งยืนในภูมิภาคในอนาคต การบริหารจัดการพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนระหว่างไทย กับประเทศกัมพูชายังไม่เป็นเพียงการรักษาอำนาจอธิปไตย และผลประโยชน์

ของชาติเท่านั้นแต่ยังเป็นการส่งเสริมทางการทูตอย่างสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาวิทยาศาสตร์ชาติและแผนความมั่นคงแห่งชาติ อันทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดของประเทศไทย

พฤติกรรมของรัฐในการปกป้องอธิปไตยของรัฐ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและพลังงาน และผลประโยชน์ของชาติในมิติทางด้านเศรษฐกิจ เป็นหลักที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา การพัฒนาร่วมกันและการกำหนดประเด็นในการเจรจาพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ในบริบททางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ฮาร์น มอร์แกนทาว, ๑๙๔๘) ด้วยมิติความมั่นคงทางด้านพลังงานที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสถานการณ์โลกของทั้งสองประเทศ ผู้นำทั้งสองประเทศต่างมีหน้าที่ทั้งในฐานะตัวแทนรัฐในการปกป้องรักษาทั้งปกป้องอธิปไตยของรัฐในเรื่องเขตแดน และการรักษาผลประโยชน์ของชาติ และการเจรจาหาข้อยุติและแสวงหาข้อตกลงร่วมในการใช้ประโยชน์และการพัฒนาร่วมกันจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ที่อ้างถึงการอ้างสิทธิ์ทับซ้อนระหว่างไทยและกัมพูชา (Overlapping Claims Area :OCA) ประเด็นความมั่นคงพลังงาน และเรื่องเขตแดนในความมั่นคงในอธิปไตย จากบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาว่าด้วยพื้นที่ที่ไทยและกัมพูชาอ้างสิทธิ์ไหลทวีปทับซ้อนกัน ค.ศ. ๒๐๐๑ (MOU44) ซึ่งผู้นำรัฐบาลต่างเห็นตรงกันว่าจะไม่แยกเจรจาเรื่องการพัฒนาพลังงาน และเรื่องเขตแดน เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ จากการเดินทางมาเยือนประเทศไทยของ นายกรัฐมนตรีกัมพูชา นายฮุน มาเนต ส่งผลต่อการหารือเชิงนโยบายล่าสุดระหว่างผู้นำไทยและกัมพูชาในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ ถือเป็นหมุดหมายสำคัญในกระบวนการดำเนินการตามกรอบ MOU44 โดยนายกรัฐมนตรีฮุน มาเนต ได้เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการ และทั้งสองฝ่ายได้ย้ำและแสดงจุดยืนร่วมกันว่า “จะไม่แยกส่วนการเจรจาเรื่องการพัฒนาพลังงานในพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อน (Overlapping

Claims Area: OCA) ออกจากการเจรจาเรื่องเขตแดน” ซึ่งสอดคล้องกับสาระสำคัญของ MOU44 ที่มีเป้าหมายเพื่อการเจรจาอย่างมีเอกภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับไหล่ทวีปทับซ้อนและทรัพยากรธรรมชาติ การหารือดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างมิติความมั่นคงด้านพลังงานและการดำรงไว้ซึ่งอธิปไตยของรัฐในบริบทภูมิรัฐศาสตร์ร่วมสมัย (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ฉบับที่ ๖/๖๗)

ความพยายามในการเจรจาพื้นที่ที่อ้างสิทธิ์ถึงการทับซ้อนระหว่างไทยและกัมพูชา (Overlapping Claims Area :OCA) เริ่มต้นมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๑๓ ในเรื่องพื้นที่ไหล่ทวีประหว่างรัฐไทยและรัฐกัมพูชาและความพยายาม ถึง ๖ ครั้ง จนถึงปี ๒๕๔๔ ยังคงสถานะทั้งสองประเทศยังไม่มีใครสามารถใช้ประโยชน์หรือการพัฒนาาร่วมกันในพื้นที่ OCA พื้นที่ไหล่ทวีประหว่างรัฐไทยและรัฐกัมพูชากว่า ๒๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตรที่เชื่อว่ามีทรัพยากรปิโตรเลียมน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติที่มีศักยภาพสูงที่จะสำรวจในปริมาณสำรองไม่น้อยกว่า ๒๐ ล้านล้านบาท หากเรียงลำดับการเจรจาหลังจากปี ๒๕๑๓ พัฒนาการของการเจรจาทางหายด้วยสภาพการณ์ของภัยสงครามและการเมืองที่รุนแรงของประเทศเพื่อนบ้านห่างหายมาถึง ๒ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๕ การกำหนดพื้นที่ไหล่ทวีปของสาธารณรัฐกัมพูชาในวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๕ และปี ๒๕๑๖ ประเทศไทยประกาศเขตไหล่ทวีปของประเทศไทยด้านอ่าวไทยเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๖ จนมาถึงปี ๒๕๒๕ เกิดอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล พ.ศ.๒๕๒๕ (United Nations Convention on the Law of the Sea: UNCLOS 1982) และประเทศไทยได้ลงนามให้สัตยาบันกับสหประชาชาติในปี ๒๕๕๔ ฝ่ายเดียว และประเทศไทยและกัมพูชาลงนามในบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาว่าด้วยพื้นที่ที่ไทยและกัมพูชาอ้างสิทธิ์ไหล่ทวีปทับซ้อนกัน ค.ศ.๒๐๐๑ MOU44 ในปี ๒๕๔๔

บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก พ.ศ.๒๕๔๓ MOU43 เป็นข้อตกลงที่ลงนามเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๓ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาเขตแดนทางบกที่ยังไม่ชัดเจนระหว่างไทยและกัมพูชา โดยทั้งสองประเทศตกลงที่จะร่วมกันสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตามเอกสารและหลักฐานทางกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๔ ทั้งสองประเทศได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเล MOU44 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลในอ่าวไทยที่เกิดจากการที่ทั้งสองประเทศประกาศเขตไหล่ทวีปของตนเอง ทำให้เกิดพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนประมาณ ๒๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร MOU44 จึงกำหนดกรอบและกลไกการเจรจาเพื่อแบ่งเขตทางทะเลและพัฒนาทรัพยากรในพื้นที่ดังกล่าวร่วมกัน

ความสัมพันธ์ระหว่าง MOU43 และ MOU44 คือ ทั้งสองเป็นข้อตกลงที่มุ่งแก้ไขปัญหามาตรฐานระหว่างไทยและกัมพูชา โดย MOU43 เน้นที่การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก ส่วน MOU44 เน้นที่การจัดการพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเล ทั้งสองข้อตกลงนี้มีความสำคัญในการสร้างความชัดเจนและความร่วมมือระหว่างสองประเทศในด้านเขตแดน เพื่อป้องกันความขัดแย้งและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

ความมั่นคงทางพลังงานอำนาจแห่งรัฐ ปัจจัยความเร่งรีบการใช้พลังงานฟอสซิลก่อนการเปลี่ยนแปลงพลังงานครั้งใหญ่ของโลก และความหวาดระแวงทั้งภัยสงครามนอกประเทศ ทั้งอิสราเอลและอิหร่าน ยูเครน รัสเซีย การขยายอิทธิพลมหาอำนาจเอเชียอย่างประเทศจีนกับสหรัฐอเมริกา ยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิกและนโยบายใหม่ของผู้นำโลกของอเมริกา ที่ต้องยอมรับว่ามีผลกระทบต่อโลกและภูมิภาค สถานการณ์การลงทุนจากชาติ

มหาอำนาจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เข้ามาลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ทำเรือคาราสาคร ฐานทัพเรือเรียม และการลงทุนชุดคลองฟูนันเตโซ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงเชิงพื้นที่อ้างสิทธิ์ที่อาจกระทบต่อความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความตึงเครียดของกระแสสงครามและภัยคุกคามแบบใหม่ อันนำไปสู่ความกลัวการปิดอ่าว และเส้นทางการเดินเรือ เส้นทางการค้าระหว่างประเทศในอนาคต และภาวะเศรษฐกิจถดถอยและปัญหาวิกฤติด้านพลังงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณการใช้และราคาของน้ำมันและค่าไฟฟ้าที่แพงของประเทศไทยและของภูมิภาค ทำให้สองประเทศต่างต้องแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันบนพื้นฐานความไว้วางใจและเคารพในอธิปไตยระหว่างสองประเทศ

ปัญหาที่มีความซับซ้อนอีกทั้งบริบททั้งภายในและภายนอกของสองประเทศ ทั้งวิกฤติการณ์ความต้องการทรัพยากรทางธรรมชาติทำให้ปัญหาการอ้างสิทธิ์ข้อพิพาทฝ่ายเดียวของทั้งประเทศไทยและประเทศกัมพูชาที่มีพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนกว่า ๒๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ในอ่าวไทย ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว เป็นที่ทราบดีว่าเป็นบริเวณที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญด้านปิโตรเลียมและแก๊ส ซึ่งแน่นอนว่าการเจรจาหลายครั้งยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ เนื่องจากข้อพิพาทพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนยังคงมีความแตกต่างกันด้านมุมมองด้านเขตแดนและผลประโยชน์แห่งชาติ

การดำเนินการใช้กลไกการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศซึ่งหากพิจารณาถึงผลกระทบในการดำเนินการด้านศาลระหว่างประเทศซึ่งผลมีแพ้กับชนะอาจได้มาซึ่งความไม่พอใจทั้งสองฝ่ายอีกทั้งอาจเป็นประเด็นทำให้เกิดความไม่พอใจและกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกทั้งยังเปิดช่องทางให้ประเทศมหาอำนาจเข้าแทรกแซงทำให้เกิดปัญหาที่ซับซ้อนขึ้นอีกในภายหน้าได้

ความเร่งรีบด้านการแสวงหาและต้องการใช้พลังงานปิโตรเลียม และแก๊สก่อนโลกเปลี่ยนแปลงในสังคมไร้คาร์บอนตามกระแสรัศมีโลกและ สิ่งแวดล้อม รวมถึงการเผชิญการใช้ทรัพยากรปิโตรเลียมราคาแพงจาก ปัจจัยการพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันและแก๊สทำให้เกิดความล่าช้าในการแสวงหา การพัฒนาาร่วม (Joint Development) ภายใต้ MOU44 ในกรอบการ พัฒนาาร่วม (Joint Development Area: JDA) แต่หากประเด็นในการ เจริญอุปสรรคหลักก็ยังคงอยู่ในเรื่องของกรอบยอมรับในเขตแดนที่ยังไม่สามารถ หาข้อสรุปและยุติข้อพิพาทได้ จึงอาจทำให้สองประเทศยังไม่อาจใช้ ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และทันต่อความต้องการของผลประโยชน์ของชาติได้ และหากเกิดความ ขัดแย้งและการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจ การนำเข้าน้ำมันจากกลุ่ม ประเทศตะวันออกกลางอาจส่งผลกระทบต่อภาคพลังงานและการขนส่ง อย่างมหาศาล

หากพิจารณาวิเคราะห์กรอบความตกลงภายใต้ MOU44 และ บทบาทต่อการจัดการพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลระหว่างประเทศไทย และประเทศกัมพูชา รวมถึงการประเมินความเหมาะสมการสร้าง ความชอบธรรมร่วมกันในการบริหารจัดการพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนของสองประเทศ ในการจัดการข้อพิพาททางทะเล เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนวทางการ พัฒนาพื้นที่ทับซ้อนร่วมกันที่ยั่งยืนของทั้งสองประเทศ เช่น การพัฒนาาร่วมกัน ในเชิงพื้นที่ หรือการสร้างเขตพื้นที่การพัฒนา เพื่อลดความตึงเครียดจาก กรณีข้อพิพาทเรื่องเขตแดน เพื่อนำไปสู่การแบ่งปันหรือการดำเนินการ แสวงผลประโยชน์ร่วมกันโดยไม่อ้างสิทธิ์ในเรื่องเขตแดน รวมถึงการพิจารณา โดยยึดหลักความยุติธรรมโดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนของสอง ประเทศเป็นหลัก การสนับสนุนการเจรจาโดยไม่ใช้กำลังทางการทหาร เน้น การใช้ยุทธวิธีทางการทูต และการสนับสนุนการสร้างหน่วยงานการจัดการ รักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลร่วมกันที่อยู่ในรูปของหน่วยงาน

ยามชายฝั่งมากกว่าการใช้กำลังทางทหารหรือรูปแบบทางการทหาร การแบ่งปัน
ต้นทุนและผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ร่วมกันโดยคำนึงถึง
ผลประโยชน์ของประชาชนทั้งสองประเทศ การจัดการพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อน
ร่วมกันต้องไม่กระทบต่ออธิปไตยของสองประเทศโดยสถานะของพื้นที่
ยังคงเดิมจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคตยังเป็นการรักษาอธิปไตย
ของทั้งสองฝ่ายได้อีกด้วย

ข้อจำกัดและศักยภาพของการดำเนินการภายใต้ MOU44

แม้กรอบ MOU44 จะถูกออกแบบให้เป็นกลไกทางการทูตในการ
เปิดช่องทางความร่วมมือระหว่างไทยและกัมพูชาในพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อน
ทางทะเล แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานภายใต้กรอบนี้ยังเผชิญกับข้อจำกัด
หลายประการที่ส่งผลให้การแสวงหาข้อตกลงยังไม่อาจบรรลุผลได้อย่าง
เป็นรูปธรรม กล่าวคือ:

ประการแรก คือ ความละเอียดอ่อนทางอธิปไตย (Sovereignty
Sensitivities) ที่ฝังรากลึกในบริบทประวัติศาสตร์และการเมืองภายในของ
ทั้งสองประเทศ ความไว้วางใจทั้งในทางการเมืองและความรู้สึกของประชาชน
ยิ่งโดยเฉพาะจากเหตุการณ์ในการปะทะกันทั้งสองฝ่ายจนไปสู่การสูญเสีย
การกำหนดเขตแดนทางทะเลในพื้นที่ที่ต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิ์อย่างมั่นคง
ทำให้เกิดความระแวงต่อการยอมรับข้อตกลงร่วมใด ๆ ที่อาจถูกมองว่า
เป็นการยอมจำนนหรือกระทบต่ออธิปไตย

ประการที่สอง คือ ข้อจำกัดเชิงกฎหมาย โดย MOU44 ไม่ได้มี
สถานะเป็นสนธิสัญญา (treaty) ที่มีผลผูกพันในระดับสูงสุด และไม่มีกลไก
บังคับใช้ที่ชัดเจน หากเกิดความขัดแย้งในกระบวนการเจรจา จึงทำให้การ
ปฏิบัติภายใต้กรอบนี้มักถูกชะลอหรือหยุดชะงักเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง
ทางการเมืองภายในของรัฐภาคี

ประการที่สาม คือ ขาดกลไกถาวรในระดับนโยบายที่มีอำนาจตัดสินใจและความต่อเนื่องในการดำเนินการ ความร่วมมือจึงอยู่ในลักษณะ “ไม่ต่อเนื่อง” และ “ผันแปรตามสถานการณ์”

ในทางกลับกัน การดำเนินการผ่านแนวทางการทูตและความมั่นคงทางทะเลอย่างเป็นระบบ มีข้อดีที่โดดเด่นหลายประการเมื่อเปรียบเทียบกับภารกิจเพียงกรอบ MOU44 ได้แก่:

๑. การทูตเชิงรุก (Proactive Diplomacy) สามารถเปิดช่องทางการเจรจาในหลายระดับ ทั้งทางการ (Track 1) และไม่เป็นทางการ (Track 1.5 หรือ Track 2) ซึ่งให้ความยืดหยุ่นสูงและสามารถลดแรงกดดันจากปัจจัยทางการเมืองภายในได้

๒. ความมั่นคงทางทะเล (Maritime Security) เป็นกรอบที่สามารถส่งเสริมการสร้างควมไว้วางใจผ่านปฏิบัติการร่วม เช่น การลาดตระเวนร่วม การฝึกซ้อมทางทะเล และการแบ่งปันข้อมูล ซึ่งช่วยลดความตึงเครียดในพื้นที่พิพาทและเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน

๓. การทูตเชิงพหุภาคี โดยเฉพาะการอาศัยเวที ASEAN Maritime Forum หรือกลไกทางภูมิภาคอื่น ๆ สามารถเพิ่มแรงสนับสนุนทางการเมืองจากนานาประเทศและลดความเสี่ยงจากการเข้าแทรกแซงของมหาอำนาจ

ด้วยเหตุนี้ แนวทางการทูตและความมั่นคงทางทะเลจึงควรถูกวางไว้เป็นแกนกลางของยุทธศาสตร์การจัดการข้อพิพาทในพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อน โดยไม่ละทิ้งบทบาทของ MOU44 แต่ควรเสริมให้มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และตอบสนองต่อบริบททางยุทธศาสตร์ร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการจัดการพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบ MOU ผ่านการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลทางการทูตและความมั่นคงทางทะเล ดูเหมือนจะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในขณะนี้ และสามารถดำเนินการจัดการได้ขนานควบคู่กันไปกับการดำเนินการเจรจา

ในเรื่องเขตแดนพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อน ยุทธศาสตร์การทูตจึงเป็นวิธีการ (Way) ในการใช้อำนาจของชาติทางการทูตเป็นเครื่องมือ (Means) เพื่อให้บรรลุสู่ความมุ่งหมาย (Ends) ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีได้ การทูตเป็นพลังอำนาจของชาติโดยผ่านศิลปวิทยาการในรูปแบบของการเจรจาตามแบบธรรมเนียมทางการทูตเพื่อแก้ไขหรือจัดป้องกันปัญหา แม้ในยามที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แล้วกระบวนการแก้ไขทางการทูตรวมถึงมาตรการทางการทูตจึงนับว่าเป็นพลังอำนาจที่มีความทรงพลังและเต็มไปด้วยพลานุภาพของความเห็นชอบจากนานาชาติเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งและการนำไปสู่ความรุนแรง รูปแบบทางการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) จึงเป็นกลไกที่ใช้ในการจัดการกับความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ก่อนที่จะขยายตัวกลายเป็นวิกฤติ โดยเน้นการป้องกันความรุนแรงในช่วงระยะเริ่มต้นของปัญหารวมถึงการใช้มาตรการทางการทูต เช่น การเจรจาและการสร้างความร่วมมือ การทูตเชิงป้องกันเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการความขัดแย้งในทุกช่วงเพื่อบรรลุเป้าหมายของสันติภาพและเสถียรภาพในระยะยาวในบริบทของ Spectrum of Conflict (Michael S. Lund) กลยุทธ์ทางการทูตในรูปแบบของการเจรจาแบบทวิภาคี การประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของทั้งสองประเทศเพื่อหารือปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นธรรมและโปร่งใสและการสร้างความไว้วางใจใจ การใช้กรอบของอาเซียน (ASEAN) เป็นเวทีเพื่อเจรจาในระดับภูมิภาค เสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือเป็นอีกมาตรการหนึ่งทางกลยุทธ์ด้านการทูต การพัฒนาเขตเศรษฐกิจร่วม (Joint Development Area - JDA) ในพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนเพื่อใช้ทรัพยากรทางทะเลร่วมกันดูจะเป็นแนวทางการบริการจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน

การใช้กฎหมายระหว่างประเทศดูเหมือนจะเป็นทางเลือกและทางรอดในกรณีการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ แต่เป็นที่ทราบดีว่าเหตุการณ์หลายต่อหลายครั้ง ประเทศไทยดูจะเสียเปรียบทุกครั้งไปบนเวทีโลก หรือ

เวทีโลกจะมีรัฐพันลิกอยู่เบื้องหลังหรือไม่ กฎหมายทะเล UNCLOS 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea) กฎหมายฉบับนี้ให้กรอบในการกำหนดเขตไหล่ทวีป เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (EEZ) และกระบวนการแก้ไขข้อพิพาทผ่านอนุญาโตตุลาการหรือศาลระหว่างประเทศ และทราบกันดีว่าประเทศกัมพูชาไม่ได้ให้สัตยาบันกับกฎหมายนี้ แต่การลงนามใน MOU44 ถือว่าเป็นที่ยอมรับใน UNCLOS 1982 แล้วในเวทีศาลโลกหรือกระบวนการการใช้ออนุญาโตตุลาการ: เสนอให้คณะกรรมการระหว่างประเทศทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินกรณีข้อพิพาทที่ไม่สามารถตกลงกันได้ นั้น ก็เป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่สามารถแก้ไขและระงับข้อพิพาทพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา

สิ่งที่สำคัญที่สุดทั้งยุทธศาสตร์ในเชิงรับ และยุทธศาสตร์เชิงรุก รวมถึงยุทธวิธีในการดำเนินการตอบทบาทของหน่วยงานความมั่นคงทางทะเล ดูจะมีความสำคัญไม่น้อยกว่าวิธีการอื่นโดย กองทัพเรือ กับบทบาทหน้าที่รักษาความปลอดภัยในพื้นที่ทะเล ลดการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งและไม่เปิดช่องทางให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำกับเหตุการณ์ยิงเรือประมงไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในฝั่งอันดามันดูจะเป็นกรอบหน้าที่ภารกิจที่ชัดเจน รวมทั้งศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ในการช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างมีประสิทธิภาพในฐานะหน่วยงานบูรณาการด้านความมั่นคงทางทะเล และการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลตาม พรบ.ศรชล.๒๕๖๒ ภายใต้แผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล และกระทรวงการต่างประเทศทำหน้าที่เจรจาและพัฒนาแนวทางการร่วมมือระหว่างประเทศ

ผลการวิจัย (Results)

ดังนั้นการจัดการพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา ในอ่าวไทยถือว่าเป็นประเด็นความท้าทายในด้านยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงและเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ

ข้อตกลงร่วมกันภายใต้ MOU44 จึงเป็นเครื่องมือที่ถูกสร้างมาเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดการทรัพยากรที่มีมูลค่าสูงในพื้นที่อ่างสิทธิ์ทับซ้อน แต่การดำเนินการดังกล่าวยังคงถูกผูกมัดไว้ในเรื่องของดินแดน และการอ้างในเรื่องเขตแดนและความขัดแย้งในการอ้างสิทธิ์อธิปไตยจากการจัดการข้อพิพาทนี้ จึงจำเป็นต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างการทูตและความมุ่งเน้นความยุติธรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างสมดุล นโยบายด้านยุทธศาสตร์การทูตยังสามารถแก้ไขข้อพิพาททางทะเลได้อย่างสันติ การเพิ่มประสิทธิภาพในการปกป้องพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นความต้องการของชาติในอนาคต และรักษาไว้ซึ่งอำนาจของชาติด้านพลังงานและเศรษฐกิจ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างสองประเทศ การพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงและความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค การเสริมสร้างและความไว้วางใจอันส่งเสริมถึงเสถียรภาพของในภูมิภาค

อภิปรายผล (Discussion)

แนวทางการจัดการพื้นที่อ่างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทยกัมพูชา ภายใต้กรอบบันทึกการตกลงความเข้าใจ MOU44 ต้องดำเนินการโดยใช้แนวทางการทูตที่สร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืน อย่างมีประสิทธิภาพ และในระดับนโยบายหน่วยงานด้านความมั่นคงทางทะเล ทั้งสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กองทัพเรือ ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล กรมสนธิสัญญาระหว่างประเทศจำเป็นต้องเสริมสร้างมาตรการความมั่นคงและการทูตเชิงยุทธศาสตร์ และกรอบความร่วมมือในระยะยาวเพื่อการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ทับซ้อนที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ และแผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลซึ่งช่วยให้สองประเทศสามารถแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทับซ้อนได้อย่างยั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการพื้นที่อ่างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลไทยกับกัมพูชากับข้อพิพาทพื้นที่อ่างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทย

และกัมพูชา ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมกว่า ๒๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตรในอ่าวไทย เกิดจากความแตกต่างด้านการกำหนดเขตแดนที่แต่ละฝ่ายประกาศขึ้นเอง และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เช่น ปิโตรเลียมและแก๊ส ซึ่งมีมูลค่าสูง นอกจากนี้ยังมีความล่าช้าในการเจรจาเนื่องจากปัจจัยภายใน เช่น มหาอำนาจ ขยายอิทธิพลและส่อแววการจะเกิดของสงครามและการเมืองในภูมิภาค รวมถึงการขาดความโปร่งใสและการขาดกรอบความร่วมมือที่ชัดเจน อีกทั้งความหวาดระแวงตามแนวคิดสังคมนิยมและความไม่ไว้วางใจระหว่างสองประเทศยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา

การนำเสนอแนวทางการแก้ไขข้อพิพาททางทะเลโดยอ้างอิงจาก กฎหมายระหว่างประเทศและหลักการพัฒนาร่วม (Joint Development: JD) การใช้กฎหมายทะเล UNCLOS 1982 เป็นกรอบทางกฎหมายระหว่าง ประเทศในการกำหนดเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (EEZ) และเขตไหล่ทวีป รวมถึง กระบวนการอนุญาโตตุลาการหรือตัดสินในศาลระหว่างประเทศเพื่อระงับ ข้อพิพาท นอกจากนี้ การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจร่วม (Joint Development Area: JDA) ถูกเสนอให้เป็นแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนโดยเน้นการแบ่งปันผลประโยชน์ ร่วมกันและลดความตึงเครียดของปัญหาเรื่องเขตแดน

การกำหนดแนวทางการจัดการพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลไทย และกัมพูชา โดยใช้เครื่องมือทางการทูตและความร่วมมือด้านความมั่นคง ทางทะเล ถือเป็นแนวทางที่จะใช้การทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) เพื่อสร้างความไว้วางใจและหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง นอกจากนี้ ยังเสนอให้ใช้กรอบอาเซียน (ASEAN) เพื่อสร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาค และจัดการข้อพิพาทผ่านการเจรจาแบบทวิภาคี การเสริมบทบาทของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เช่น กองทัพเรือ ศรชล. และกระทรวงการต่างประเทศ ในการ รักษาความมั่นคงทางทะเลและสนับสนุนการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่าง ยั่งยืน โดยเน้นความยุติธรรมและการแบ่งปันประโยชน์ที่สมดุล

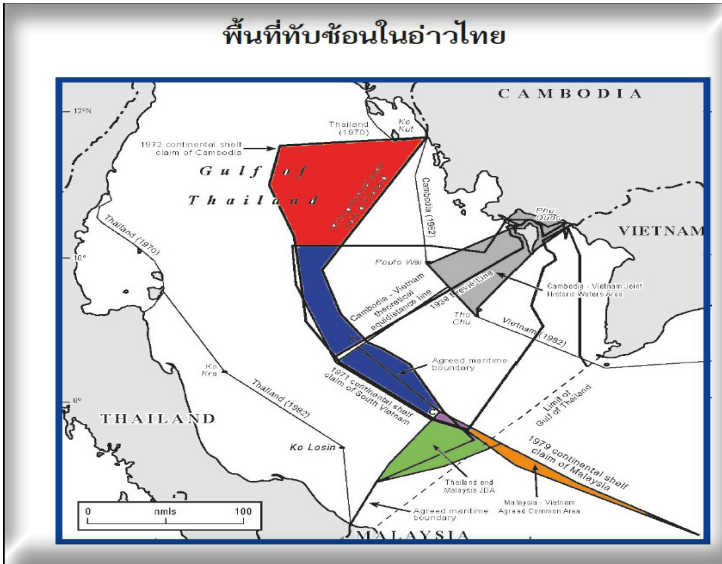
สรุป (Conclusion)

การจัดการพื้นที่อ่างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา ภายใต้กรอบ MOU44 ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้กลยุทธ์การทูตเชิงป้องกัน เพื่อบรรเทาความขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสองประเทศในการจัดการพื้นที่อ่างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเล โดยพบว่าการบูรณาการระหว่างหน่วยงานความมั่นคงทางทะเล เช่น “ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.)” กับกองทัพเรือ พร้อมกับการใช้กลไกการเจรจาเชิงนโยบายภายใต้กรอบ MOU44 เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยรักษาผลประโยชน์ของชาติและเสถียรภาพในภูมิภาค

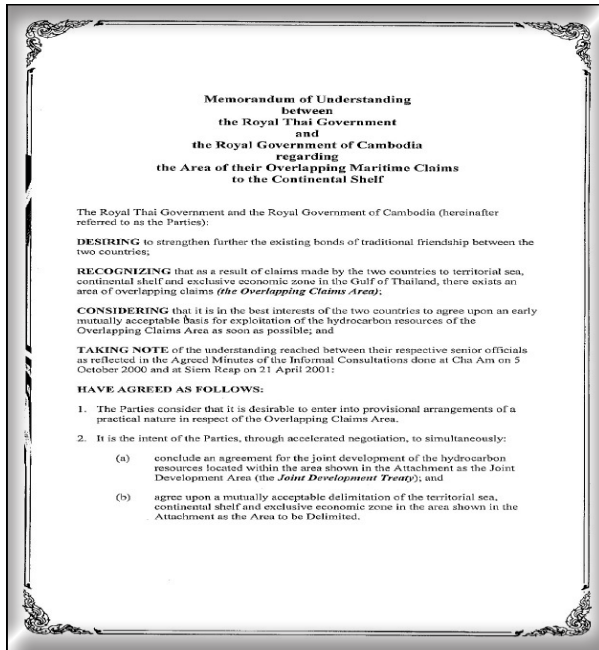
นอกจากนี้ การพัฒนาร่วมในพื้นที่ทับซ้อนช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยลดความตึงเครียดและสร้างความเข้าใจระหว่างกัน ผลการศึกษาสนับสนุนให้นโยบายที่เน้นการทูตเชิงป้องกันและความร่วมมือภายใต้กรอบกฎหมายระหว่างประเทศ กลายเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการข้อพิพาททางทะเล เพื่อลดความเสี่ยงของความขัดแย้งในอนาคต

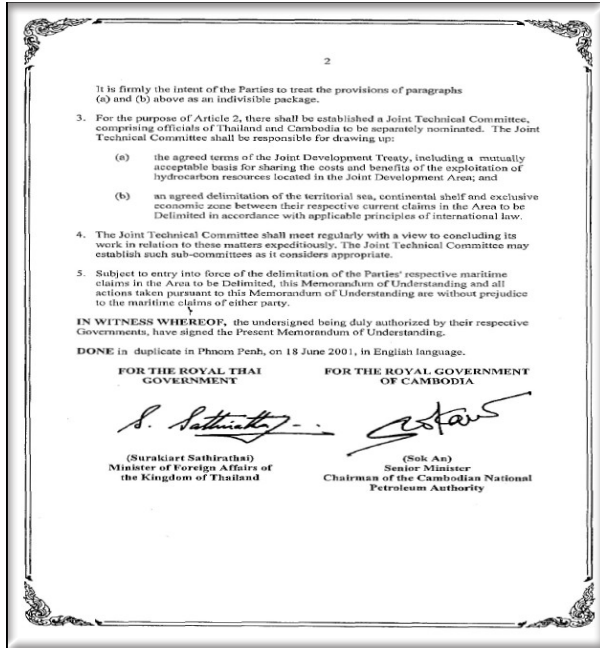
สำหรับผู้กำหนดนโยบายและหน่วยงานด้านความมั่นคงทางทะเล จึงควรสนับสนุนการเสริมศักยภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการพัฒนากลไกการเจรจาและการทูต รวมทั้งส่งเสริมการบูรณาการความร่วมมือในระดับภูมิภาค เช่น ผ่านกรอบอาเซียน เพื่อสร้างความมั่นคงและดุลยภาพทางทะเลที่มั่นคงและยั่งยืนในพื้นที่นี้

พื้นที่ทับซ้อนในอ่าวไทย

ที่มา สุรชาติ บำรุงสุข, (๒๕๕๕), จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๑๑๐ เขตแดนทางทะเลของไทย

ที่มา สุรชาติ บำรุงสุข (๒๕๕๔) : ๒๒-๒๓, พื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ไทย-กัมพูชา: ทางเลือก และข้อเสนอแนะสุรเกียรติ์ เสถียรไทย (ศาสตรา ภิธาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

บรรณานุกรม

คำอธิบายกฎหมายทะเล อาณาเขตทางทะเล, จมพต สายสุนทร, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หนังสืออนุสรณ์ที่ระลึก พระราชทานเพลิงศพ พลเรือเอก ถนอม เจริญลาภ

โครงการด้านความมั่นคงศึกษา สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย, จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๙๒ พื้นที่ทับซ้อนทางทะเลของไทย-กัมพูชา ปัญหาและพัฒนาการ

ดลยา เทียนทอง และสุรชาติ บำรุงสุข, (๒๕๕๑), โครงการด้านความมั่นคงศึกษา สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย, จุลสารชุดความมั่นคงศึกษา ของ พลเรือเอก ถนอม เจริญลาภ

ทะเลและมหาสมุทรและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล, อนาคต, สำนักงานสภา
ความมั่นคงแห่งชาติ., ๒๕๕๔

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ฉบับที่ ๖/๖๗
สุรชาติ บำรุงสุข, (๒๕๕๔), โครงการด้านความมั่นคงศึกษา สำนักงานกองทุน
สนับสนุนวิจัย , จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๙๓ พื้นที่ทับซ้อน
ทางทะเลของไทย-กัมพูชา ทางเลือกและข้อเสนอแนะสู่เกียรติ์ เสถียรไทย
(ศาสตรา ภิธาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

สุรชาติ บำรุงสุข, (๒๕๕๕) โครงการด้านความมั่นคงศึกษา สำนักงานกองทุน
สนับสนุนวิจัย , จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๑๑๐ เขตแดนทาง
ทะเลของไทย

โสภณ ศิริงาม, พลตรี, ดร. การจัดทำยุทธศาสตร์ในศตวรรษที่ ๒๑

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒

อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทย ปัญหากฎหมายในทางปฏิบัติ ในส่วนที่
เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน, และประชาคมระหว่างประเทศ, จตุรนต์
ถิระวัฒน์, ศ.ดร., สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เอกสารรวบรวมบทบทความเขตแดนทางทะเลของประเทศไทย , ถนอม เจริญลาภ,
พลเรือเอก, กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

E-ThesesOnline: <http://etheses.dur.ac.uk/4351/>

<https://www.britannica.com/topic/realism-political-and-social-science>
(เปิดเมื่อวันที่ ๒๕ พ.ย. ๖๘)

Schofeld, Clive Howard (1999) Maritime boundary delimitation in
the gulf of Thailand, Durham theses, Durham University.
Available at Durham